

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ РЕГІОНІВ ТА ВРАХУВАННЯ ЇХ В УПРАВЛІННІ

Антошкін В.К.

Бердянський університет менеджменту і бізнесу

У статті визначена сукупність глобальних чинників, які впливають на формування економічної безпеки регіонів. Особлива увага приділена оцінці викликів і загроз. Обґрунтовані ринкові й адміністративні важелі підтримки та підвищення економічної безпеки на регіональному та національному рівнях.

Ключові слова: економічна безпека, глобальні чинники, регіони, управління, підвищення, важелі, виклики, ризики, удосконалення.

Постановка проблеми. Найважливішою складовою частиною національної безпеки будь-якої країни є економічна безпека, оскільки вона нерозривно пов'язана з економічною ефективністю функціонування суб'єктів господарської діяльності та з процесом розвитку суспільства в цілому. Гарантування економічної безпеки держави і формування ефективних механізмів управління нею є одним із пріоритетних завдань України в умовах всеохоплюючого впливу глобалізації на національну економіку.

Аналіз економічної ситуації показує, що найбільш масштабну систему викликів економічній безпеці України формують саме глобалізаційні процеси. Зокрема, це: розширення та диверсифікація світового ринку при низькій готовності національної економічної системи до адаптації під нові вимоги світогосподарського простору, посилення глобальної конкуренції на тлі невисокого рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, переорієнтація господарства в напрямі інноваційності з одночасним збереженням позаринкових методів управління національним господарським комплексом тощо. Тому дослідження глобалізаційних чинників у формуванні економічної безпеки держави дає змогу визначити ключові фактори сталого розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси гарантування економічної безпеки постійно перебувають у центрі уваги науковців. Питання економічної безпеки держави, пов'язані насамперед із визначенням національних економічних інтересів у міжнародній господарській системі, формуванням окремих заходів щодо управління безпекою в умовах глобалізації економіки висвітлювали вітчизняні та зарубіжні вчені Абалкін Л. І., Бистряков І. К., Білорус О. Г., Валлерстайн І., Гальчинський А. Й., Геєць В. М., Глазев С. Ю., Гражевська, В. К. Євдокименко, Коваль Я. В., Куценко В. І., Пахомов Ю. М., Степаненко А. В., Сухоруков А. І., Філіпенко А. С., Фукуяма Ф., Хвесик М. А., Хлобистов Є. В., Шевчук В. Я. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте деякі важливі аспекти економічної безпеки потребують більш детального дослідження. Насамперед, це стосується взаємозв'язку економічної безпеки та глобалізаційних трансформацій.

Метою статті є врахування впливу глобальних чинників на стан економічної безпеки регіонів країни та удосконалення управління нею.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день Україна є складовою частиною глобального економічного простору, який характеризується високим рівнем інтернаціоналізації й транснаціоналізації економічних відносин. Інтеграція вітчизняної

економічної системи є, отже, закономірним процесом. Так, у доповіді [7, с. 16] зазначається: «Україна не може перебувати в стані ізоляції, концентруючи увагу переважно на проблемах власної економіки і відмежовуючись від іншого світу. Такий шлях приречує країну на довгочасне відставання від інших держав і матиме наслідком, у кінцевому рахунку, її занепад, а то й поставить у залежність від домінуючих у добу глобалізації сил».

Інтеграція економіки передбачає ряд структурних змін внутрішньої системи господарювання, що в свою чергу передбачає ускладнення та диференціацію багатьох політичних та економічних процесів не тільки на державному, а і на регіональному рівнях. Отже, сутність економічної безпеки в умовах глобалізації на загальнодержавному та регіональному рівнях визначається можливостями економічної системи запобігати загрозам як на глобальному, так і на локальному рівнях управління.

Економічну інтеграцію держави також можна розглядати як процес становлення нового органічного цілого, де між її регіональними та галузевими компонентами відбувається створення нової системи зв'язків, основаної на нових принципах. При цьому потрібно наголосити, що між цими компонентами складається система зв'язків, яка має характер цілісної структури. Таким чином, глобалізація соціально-економічних процесів супроводжується, з одного боку, формуванням новітніх умов і джерел розвитку, а з іншого – несе в собі виклики: технологічні, економічні, соціальні, цивілізаційні, які актуалізують питання безпеки. Найбільш актуальною проблемою економічної безпеки є для країн, які знаходяться у процесі системних трансформацій. Провідною суперечністю для них є, з одного боку, необхідність інтеграції у світогосподарські структури, а з іншого – потреба забезпечення певної захищеності від наслідків ймовірних криз цих структур.

Глобалізація на регіональному рівні визначається через прояв та актуалізацію низки явищ: інтернаціоналізації великої кількості господарських та виробничих процесів; створення ефективніших форм господарської діяльності; переорієнтації виробництва на нові ринки; доступу до світового інформаційного простору з характерним йому вільним поширенням інформації, технологій та знань. Особливе значення має підвищення ролі інновацій, універсалізація стандартів, доступ до глобальних ринків капіталу, ширшого кола послуг.

Відзначається якісно нове, інноваційне ставлення до використання робочої сили; створення нових принципів залучення та формування трудових ресурсів; об'єднання інфраструктур (транспортних, інформаційних банківських та ін.); формування якісно нових вимог до факторів виробництва та їх розповсюдження. Характерними є вільне поширен-

ня результатів економічної діяльності, розвиток торгівлі, зміни традицій та ментальних якостей народонаселення, інтенсифікація міграційних процесів, соціальних та демографічних змін.

Нові підходи до споживання диктують принципово інші способи організації виробництва та праці, які фактично можуть призвести до зміни або ж тотального руйнування традиційно встановлених типів такого роду взаємовідносин. Реструктуризація економіки та продовження реформ, як функції розвитку нового типу економічних зв'язків, які мають на меті мінімізацію виробничих витрат та отримання вищого рівня прибутку, вирішення екологічних та соціальних проблем, пов'язаних з поглибленням міжнародного поділу праці та руху капіталу в усіх його можливих формах.

В першу чергу, вплив глобалізації в регіонах виявляється через оптимізацію багатьох виробничих та соціально-економічних процесів, які видозмінюються з метою ведення максимально вигідної господарської та інших видів діяльності. Глобалізаційні процеси означають зближення, взаємопроникнення різноманітних соціально-економічних форм міжнародної інтеграції при одночасному розвитку різноманіття, багатогранності та втраті національної специфіки.

Глобалізаційні процеси сприяють раціональному розміщенню, галузевому поділу трудових ресурсів та оптимізації виробничих циклів. Відкрита для міжнародної конкуренції економіка держави сприяє зростанню конкурентної боротьби, що, в свою чергу, мобілізує та інтенсифікує виробничо- та соціально-економічну діяльність на всіх управлінських рівнях. Отже, існують підстави стверджувати, що глобалізація стимулює економічне зростання і виступає в ролі чинника розвитку на основі конкурентних переваг.

Відкритість економіки спричиняє асиметричний характер соціально-економічних відносин, який проявляється як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Посилення конкуренції та відсутність можливості коректного регулювання на державному рівні соціально-економічних взаємовідносин, сприяє розвитку тіньових структур, корупції, розвитку злочинності. Це, в першу чергу, стосується прикордонних територій.

Шляхом формування нових форм конкурентної боротьби, які виникають через функціонування транснаціональних циклів виробництва, змін міжгалузевих та внутрішньогалузевих відносин, посилюється зовнішній вплив на політичну та економічну систему всіх країн. Наслідком є зменшення можливостей регіонів протистояти дестабілізуючим чинникам, що може призвести до суттєвих структурних перетворень, нерационального використання ресурсних можливостей, зниження екологічних та соціальних стандартів життєдіяльності.

Це, в свою чергу, сприяє посиленню негативних трудових процесів, зокрема міграції народонаселення. Так, у мові йде про міграцію так званого «дифузійного типу», яка характеризується відтоком кваліфікованого працездатного населення, що особливо характерно для західних регіонів України [6, с. 77]. Даний тип міграції змінює рівень забезпеченості території кваліфікованими трудовими ресурсами, знижує конкурентоспроможність території в якості учасника виробничих та економічних циклів, що знижує рівень економічної безпеки.

Також це явище знижує здатність до продуктивного відтворення народонаселення, що, в свою чергу, в перспективі також закладає значні ризики. Разом з тим, для побудови ефективних управлін-

ських рішень щодо забезпечення належного рівня безпеки, необхідно розпізнавати суть на значення нових чинників впливу, передбачити їх наслідки. Через ігнорування або невміння сприйняти нові тенденції створюється ризик побудови незбалансованих підходів до управління державним і, як наслідок, регіональним розвитком. Це провокує соціальну нестабільність у суспільстві.

Держава, прагнучи забезпечити прийнятний рівень економічної безпеки та захищаючи національні інтереси, здійснює регулювання міри прояву ідентифікованих явищ всіма доступними засобами. Варто зауважити, що використовуються різні важелі впливу, які ґрунтуються як на ринкових, так і на директивних принципах управління. Однак, структурні елементи економічної безпеки по-різному реагують на впроваджені заходи.

Аналіз праць провідних фахівців у даному напрямі дозволяє виділити ще одні суттєві проблеми. Так, у [9, с. 26] зазначається: «на сьогоднішній день однією з основних загроз економічній безпеці є розрив у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів України». Тому виникає потреба в напрацюванні принципів побудови регіональної політики, яка забезпечувала б через стабільний розвиток регіонів економічну безпеку держави в цілому. Це означає надання виключних преференцій окремим адміністративно-територіальним одиницям.

До прикладу, висловлюється цікава думка: «з метою послаблення міжрегіональних диспропорцій та розвитку депресивних регіонів необхідне досягнення територіальної справедливості в оподаткуванні. Пріоритетною у забезпеченні такої справедливості має бути підтримка сильних регіонів, які віддають у державний бюджет ліву частку своїх надходжень, а не проведення вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, оскільки обмеження бюджетної спроможності може призвести до вирівнювання всіх у бідності» [1].

Водночас А. Сухоруков зазначає: «...територіальні диспропорції дуже стійкі. Навіть за спрямування в відсталі регіони значної фінансової підтримки протягом тривалого періоду ці завдання не вдасться повністю вирішити. До того ж зменшення такої підтримки часто спричинює деградацію, погіршення ситуації в регіоні, якщо тут не створено потужної конкурентоспроможної господарської системи» [3, с. 385].

Мова не йде не стільки про вирівнювання соціально-економічного розвитку усіх регіонів, скільки про створення стратегічних та тактичних методів розвитку окремо взятого регіону, виходячи з його поточного стану, і оцінки його ролі та значення в контексті загального середовища держави. Мова йде про створення умов, в яких регіон повністю може реалізувати свій потенціал. При цьому потрібно враховувати, що всі державоутворюючі механізми перебувають під впливом змін породжених процесом глобалізації.

Стабільність та високий рівень розвитку, які є можливими за умов забезпечення умов економічної безпеки, досягаються за рахунок продуманої та виваженої регіональної політики держави та внутрішньої політики регіонів. Так, у [5, с. 41] вказано, що: «економічна безпека визначається можливістю держави відстоювати та забезпечувати інтереси власних громадян всупереч будь-яким інтересам та процесам у зовнішньому середовищі.» На рівень економічної безпеки регіону як відносно самостійної економічної системи впливає сукупність властивостей, що сприяють його прогресивному розвитку за дестабілізуючого впливу різних загроз [3, с. 373].

Існує також ряд дестабілізуючих чинників, неврахування яких може призвести до розбалансованості системи та зниження рівня економічної безпеки. Так глобалізація є причиною нових форм економічних відносин та міжнародних потоків, які в умовах лібералізації практично не регулюються чинним законодавством України. Інституційні зміни не завжди знаходять чіткого відображення а нормативно-законодавчій базі, не напрацьовані механізми та алгоритми реагування. Так, «для відтворювальних процесів регіону необхідні насамперед певний стан правових норм та відповідні їм інститути безпеки, що є ключовими у визначенні системи їхньої економічної безпеки» [3, с. 370].

Спробуємо визначити загальні принципи, на яких повинна базуватися система заходів щодо досягнення належного рівня економічної безпеки на регіональному рівні. На початку необхідно усвідомити цілі та завдання заходів, їх ресурсне забезпечення та можливості реалізації. Аналіз має здійснюватися з врахуванням стратегічних орієнтирів, які враховують всі інтереси національної безпеки. Внутрішня економічна політика регіонів повинна реалізовуватися через використання регіональних умов і можливостей та оптимізацію процесів з метою підвищення економічного рівня означеної території. Вона повинна передбачати: створення належної регіональної інфраструктури та раціональне розміщення виробництва; сприяння розвитку підприємництва; створення доступу до ресурсів, їх раціональне використання та відтворення тощо.

Визначаючи завдання регіональної політики держави, потрібно звернути увагу на те, що основними її спрямуваннями повинні стати завдання

забезпечення стабільності шляхом створення сприятливого політико-правового та соціально-економічного середовища. В його сприятливих умовах досягалося б оптимальне розподілення та використання наявних ресурсів, налагодження ефективних міжрегіональних зв'язків в системі національного господарства та створення передумов для високого соціально-економічного розвитку усіх регіонів. При цьому варто зазначити, що нові економічні відносини раціоналізовані і ґрунтуються на ринкових законах та принципах. Тому, очевидно, міркування ідеологічного та соціального характеру відходять на другий план. Проте останнє несе загрози зменшення соціальної відповідальності бізнесу, що не має місця бути. Навпаки, державно-приватне партнерство набуває поширення у всьому світі, а соціальна відповідальність є новою філософією бізнесу.

Висновки і пропозиції. Процеси, породжені глобальними змінами, відбуваються вкрай динамічно. Це вимагає створення методичних, організаційних та правових основ управління економічною безпекою на національному та регіональному рівнях. Без них виникає ризик сповільнення темпів економічного розвитку та виникнення негативних структурних зрушень економічної системи, які несуть у собі загрози зниження економічної безпеки як на державному, так і на регіональному рівнях. Трансформація економічних відносин під впливом глобалізаційних процесів визначає потреби формування сучасної регіональної політики економічної безпеки, яка враховує виробничі та соціально-економічні ресурси окремо взятих регіональних утворень, особливості їх інфраструктури та зовнішніх економічних зв'язків, демографічних процесів, поселенської мережі тощо.

Список літератури:

1. Система оцінок зовнішніх і внутрішніх ризиків та загроз національній безпеці України. Вип. 16 / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н. В.П. Горбуліна. – Київ: ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ, 2010. – 232 с.
2. Євдокименко В. К. Функції регіонального управління економікою: глобалізаційний вимір: [монографія] / В. К. Євдокименко. – Чернівці: Прут, 2006. – 272 с.
3. Система економічної безпеки держави / Під заг. ред. д.е.н., проф. Сухорукова А. І. / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. – К.: ВД «Стилос», 2009. – 685 с.
4. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / За загальною ред. К. А. Кононенка // Аналітична доповідь. К.: НІСД, 2013. – 64 с.
5. Карлова І. О. Вплив світових глобалізаційних процесів на економічний розвиток України / І.О. Карлова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 41-42.
6. Дудка Ю. П. Парадигма економічної глобалізації та її значення у формуванні концептуальної матриці економічної безпеки / Ю. П. Дудка // Економічний простір: зб. наук. праць. – № 22/1. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С. 45-57.
7. Ефективність соціально-економічного розвитку та економічна безпека регіону (на прикладі Закарпатської області); аналіт. доп. / А. І. Сухоруков, Ю. М. Харазішвілі. – К.: НІСД, 2013. – 32 с.

Антошкин В.К.

Бердянський університет менеджмента и бизнеса

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ РЕГИОНОВ И УЧЕТ ИХ В УПРАВЛЕНИИ

Аннотация

В статье определена совокупность глобальных факторов, которые влияют на формирование экономической безопасности регионов. Особое внимание уделено оценке вызовов и угроз. Обоснованные рыночные и административные рычаги поддержки и повышения экономической безопасности на региональном и национальном уровнях.

Ключевые слова: экономическая безопасность, глобальные факторы, регионы, управления, повышения, рычаги, вызовы, риски, совершенствования.

Antoshkin V. K.

Berdiansk University of Management and Business

THE INFLUENCE OF GLOBAL FACTORS ON THE ECONOMIC SECURITY OF REGIONS AND ACCOUNT FOR THEM IN THE OFFICE

Summary

The article defines a set of global factors that influence the formation of economic security of the regions. Special attention is paid to the assessment of threats and challenges. Market and administrative levers to support and enhance economic security at the regional and national levels are substantiated.

Keywords: economic security, global factors, regions, management, improvement, leverage, challenges, risks, improvement.

УДК 330.131.52

ПОБУДОВА ОПТИМІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПОСТАЧАННЯ ТОВАРІВ В МЕРЕЖУ СУПЕРМАРКЕТІВ «СІЛЬПО»

Белей О.І., Тріль Г.М.

Львівська комерційна академія

Розкрито суть імітаційного аналізу в системі управління товарними запасами торговельного підприємства. Запропоновано методику визначення оптимальних закупок товарів мережі супермаркетів «Сільпо» на підставі імітаційної моделі. **Ключові слова:** моделювання, товарні запаси, імітаційний аналіз, роздрібна торгівля, супермаркет.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Домінантою ефективного функціонування підприємств торгівлі в сучасних умовах є якість оперативного управління товарними запасами в контексті їх оптимізації. Як недостатність, так і надлишок товарних запасів на підприємстві негативно відображаються на результатах його фінансово-господарської діяльності. Недостатність запасів порушує ритмічність торговельної діяльності, зменшує обсяги товарообороту, прибутку та рентабельності продажу. У той же час наявність невикористаних запасів уповільнює обіг оборотних коштів, вилучає з обороту частину ресурсів, знижує темпи відтворення й призводить до збільшення витрат. Отже, важливим для кожного підприємства за певних умов ринкової кон'юнктури є досягнення оптимального розміру товарних запасів, який дозволяє максимально скоротити витрати на зберігання і реалізацію.

Вирішення проблем оперативного управління запасами в умовах обмеженості ресурсів потребує застосування економіко-математичного апарату до обґрунтування управлінських рішень з оптимізації запасів, що і обумовлює необхідність в наукових дослідженнях такого характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оперативного управління товарними запасами і використання економіко-математичного моделювання для оптимізації їх залишків посідають значне місце в наукових працях вітчизняного вченого економіста: Белей О.І. [3]. Аналіз опублікованих з даної теми праць, теоретичних концепцій і практичних розробок дозволяють зробити висновок, що залишаються не достатньо розробленими питання застосування імітаційних економіко-математичних моделей, за допомогою яких забезпечується можливість прогнозувати розміри запасів товарів підприємств роздрібною торгівлі і бачити результати прогнозів при зміні початкових даних факторів, аналізувати та обґрунтовувати оптимальні рішення.

Мета та завдання статті. Метою статті є удосконалення оперативного управління товарними запасами підприємств роздрібною торгівлі на базі використання методу імітаційного моделювання. Для досягнення мети дослідження визначено наступні завдання:

– розкрити суть та доцільність застосування імітаційного моделювання в управлінні товарними запасами;

– визначити розмір оптимальних закупок мережі супермаркетів «Сільпо».

Виклад основного матеріалу дослідження. У практиці управління товарними запасами доволі часто застосовуються детерміновані математичні моделі. Проте іноді виникають більш складні задачі, які пов'язані із великою кількістю змінних, високим ступенем невизначеності, що ускладнює їх вирішення з допомогою простих математичних моделей. У зв'язку з цим управлінський персонал підприємств використовує у своїй діяльності імітаційне моделювання, тобто обчислювальну процедуру, яка формально описує певний об'єкт й імітує його поведінку.

Досліджуючи сутність імітаційного моделювання ми дійшли висновку щодо відсутності єдиної думки вітчизняних і зарубіжних науковців з цього питання. Так, Бережний В.О. [2] визначає імітаційну модель як алгоритмічну модель, що відображає поведінку досліджуваного об'єкта в часі при заданому зовнішньому впливі на об'єкт. У свою чергу Авілов А.В. [1] стверджує, що імітаційною моделлю називається спеціальний програмний комплекс, який дозволяє імітувати діяльність якогось складного об'єкта.

На наш погляд найбільш вдало розкрито сутність імітаційного моделювання О.І. Белеєм, який вважає, що імітаційне моделювання – це поширений різновид аналогового моделювання, який реалізується з допомогою набору математичних інструментів, спе-